

บทเรียนที่ 2

นิติกรรม

สาระการเรียนรู้

1. ลักษณะทั่วไปของนิติกรรม
2. ความสามารถของบุคคลในการทำนิติกรรม
3. แบบแห่งนิติกรรม
4. วัตถุประสงค์ของนิติกรรม
5. การแสดงเจตนาของผู้ทำนิติกรรม
6. ผลของความไม่สมบูรณ์แห่งนิติกรรม
7. อายุความ

1. ลักษณะทั่วไปของนิติกรรม

นิติกรรม หมายความว่า การใด ๆ อันกระทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ จากหลักกฎหมายดังกล่าว ลักษณะทั่วไปของนิติกรรมจะต้องประกอบด้วย 5 ประการ คือ

๑. การใด ๆ การกระทำของบุคคล ถ้าไม่ใช่การกระทำของบุคคล เช่น การกระทำของสัตว์เลี้ยงก็ไม่ใช่นิติกรรม

๒. กระทำลงโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อกฎหมายยอมรับรู้การแสดงเจตนาของบุคคลนั้นแล้ว การแสดงเจตนาที่นั้นชอบด้วยกฎหมาย

๓. กระทำด้วยใจสมัคร ผู้ทำนิติกรรมต้องมีความสมัครใจที่กระทำการนั้นโดยไม่มีใครมาบังคับ มาหลอกลวง หรือขู่เข็ญให้หลงผิด

๕. กระทำเพื่อจะก่อเปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ การกระทำเพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ

๔. มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล การกระทำของบุคคลบางครั้งทำลงไปไม่ได้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกันเลย

2. ความสามารถของบุคคล ในการทำนิติกรรม

บุคคลผู้แสดงเจตนาในการทำนิติกรรมมี 2 ประเภท คือ **บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล** **ปกติบุคคล** ธรรมดาสามารถแสดงเจตนาทำนิติกรรมได้ด้วยตัวของเขาเอง แต่ **นิติบุคคล** เป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้นมาให้มีสิทธิและหน้าที่ การแสดงซึ่งความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล

3. แบบแห่งนิติกรรม

แบบแห่งนิติกรรม แบ่งได้ 5 แบบ คือ

- 1) แบบทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
- 2) แบบต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
- 3) แบบต้องทำเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
- 4) แบบต้องทำเป็นหนังสือระหว่างกันเอง
- 5) แบบอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

4. วัตถุประสงค์ของนิติกรรม

วัตถุประสงค์ของนิติกรรม คือ ประโยชน์อันเป็นผลสุดท้ายที่ผู้แสดงเจตนาออกทำนิติกรรม มุ่งประสงค์ ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในสิทธิ โดยหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนาบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการทำนิติกรรม ตามที่ตนประสงค์ เว้นแต่ข้อจำกัดของกฎหมายดังต่อไปนี้

1. การใดมีวัตถุประสงค์ของนิติกรรมต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย การนั้นเป็นโมฆะ
2. การใดมีวัตถุประสงค์ของนิติกรรมเป็นการพ้นวิสัย การนั้นเป็นโมฆะ
3. วัตถุประสงค์ของนิติกรรมขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ

5. การแสดงเจตนาของพู่ทำนิติกรรม

1. **เจตนาซ่อนเร้น** คือ เจตนาที่แท้จริงในใจกับเจตนาที่แสดงออกไม่ตรงกัน ให้นำเจตนาที่ถูกแสดงออกมามาใช้ต่อกัน เว้นแต่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะได้รู้ถึงเจตนาอันซ่อนอยู่ในใจของผู้แสดงนั้น ก็ให้นำเสนอเจตนาที่ถูกซ่อนเร้นมาใช้

ตัวอย่าง

นางสมศรีได้รับเชิญไปงานราตรีแต่ยังไม่มีชุดเครื่องเพชรใส่ไปงาน เงินที่จะซื้อเครื่องเพชรชุดใหม่ก็ไม่มีจำเป็นต้องขอยืมเพื่อน แต่จะเอ่ยปากขอยืมนางสมทรงตรง ๆ ก็อาย จึงทำทีไปขอซื้อจากนางสมทรง เช่นนี้นางสมศรีจะมาอ้างว่าที่เอาเครื่องเพชรไปนั้น จริง ๆ แล้วตนขอยืม ที่บอกว่าซื้อนั้นให้เป็นโมฆะกันไปไม่ได้ เพราะนางสมทรงไม่ได้รู้เจตนาในใจนางสมศรี แต่หากนางสมทรงรู้ว่าทุกครั้งที่มีงาน นางสมศรีต้องมามุกนี้ทุกคราวไป ก็เท่ากับนางสมทรงรู้ถึงเจตนาในใจนางสมศรีว่าจริง ๆ เป็นการขอยืม ก็ให้นิติกรรมซื้อขายเป็นโมฆะ

2. เจตนาลวง หมายถึง ผู้แสดงเจตนา รู้ตัวขณะแสดงเจตนาออกไป ไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริงของตนที่มีอยู่ในใจซึ่งคล้าย ๆ กับเจตนา ซ่อนเร้น แต่แตกต่างกันตรงที่จำนวนตัวบุคคลผู้แสดงเจตนา

ตัวอย่าง

นายดำเจ้าของบ้านทำสัญญากันหลอก ๆ ว่าขายบ้านให้กับนายแดง เพื่อป้องกันมิให้นายรวยเจ้าหนี้ของนายดำมายึดบ้าน สัญญาปลอมเป็นโฉมฉะ ต่อมานายแดงผู้ซื้อบ้านตามสัญญาที่สมคบแสดงเจตนาลวงกันไว้ในวันนั้นได้ทำสัญญายกบ้านหลังนี้ให้นายไก่อโดยเสน่หา แม้นายไก่อจะสุจริตไม่ทราบเรื่องสัญญาซื้อขายอันเป็นโฉมฉะมาแต่แรกแต่นายไก่อก็ไม่ได้เสียหายอะไร เพราะไม่ได้จ่ายค่าซื้อบ้านแต่อย่างใดเลย เมื่อสัญญาเริ่มต้นหรือสัญญาประธานคือซื้อขายตกเป็นโฉมฉะแล้ว สัญญาให้บ้านนายไก่อก็ตกเป็นโฉมฉะด้วย แต่ถ้านายไก่อได้รับบ้านมาโดยสุจริต และได้ลงทุนเสียเงินซ่อมแซมบ้านหลังนั้นใหม่ การกระทำของนายไก่อย่อมเข้าองค์ประกอบของหลักกฎหมาย คือ เป็นบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต และเสียหายแล้ว สัญญาให้ระหว่างนายแดงกับนายไก่อย่อมสมบูรณ์ นายดำเจ้าของบ้านตัวจริงหรือนายรวย เจ้าหนี้ของนายดำจะขอให้เพิกถอนนิติกรรมไม่ได้

3. **นิติกรรมอำพราง** เพื่อปกปิดนิติกรรมอันแท้จริงจึงเป็น **นิติกรรมเกี่ยวข้องกันสองนิติกรรม** นิติกรรมแรกเป็นนิติกรรมลวงทำกันไว้หลอก ๆ ไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริง แต่เผยแพร่ให้บุคคลอื่นทราบทั่วไป กับนิติกรรมอีกอันหนึ่งซึ่งตรงกับเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญาแต่ปกปิดเอาไว้ไม่ต้องการให้ผู้ใดทราบ นิติกรรมที่ถูกปกปิดนี้ เรียกว่า **นิติกรรมอำพราง**

4. การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิด เป็นการแสดงออกของบุคคลที่ไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริง เรียกว่า สำคัญผิด การสำคัญผิด กฎหมายบัญญัติให้การแสดงออกต้องเสีย 2 กรณีด้วยกัน คือ สำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม และ สำคัญผิดในคุณสมบัติ

4.1 สำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม หลักกฎหมายกำหนดว่าการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมเป็น **โมฆะ** ได้แก่

- (1) สำคัญผิดในลักษณะแห่งนิติกรรม
- (2) สำคัญผิดในตัวบุคคลที่เป็นคู่กรณี
- (3) สำคัญผิดในตัวทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งนิติกรรม

4.2 สำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน หลักกฎหมายกำหนดว่า การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินเป็น **โมฆียะ**

5. การแสดงเจตนาเพราะถูกกลั่นแกล้ง มีผลทำให้นิติกรรมตกเป็นโมฆียะ คำว่า กลั่นแกล้ง คือ การใช้อุบายหลอกลวงให้อีกฝ่ายหนึ่งหลงผิดหรือเข้าใจผิดจะเป็นโดยกล่าวเท็จหรือปกปิดความจริงหรือกระทำการนิ่งเฉยในกรณีที่จะต้องแสดงข้อเท็จจริง เพื่อให้เขาหลงเชื่อเข้าทำนิติกรรมด้วย

6. การแสดงเจตนาเพราะถูกข่มขู่ หลักกฎหมาย กำหนดว่า การแสดงเจตนาเพราะถูกข่มขู่เป็นโมฆียะ การข่มขู่ที่จะทำให้การใดตกเป็นโมฆียะนั้น จะต้องเป็นการข่มขู่ที่จะทำให้เกิดภัยอันใกล้จะถึงและร้ายแรง ถึงขนาดที่จะจูงใจให้ผู้ถูกข่มขู่มีมูลต้องกลัว

6. ผลของความไม่สมบูรณ์แห่งนิติกรรม

- ❖ **โมฆะ (โมฆกรรม)** หมายถึงความเสียหายที่เปลี่ยนแปลงไปใช้บังคับกันไม่ได้ กฎหมายไม่ยอมรับรองการกระทำใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่มีความผูกพันใด ๆ ในทางกฎหมาย และไม่อาจให้สัตยาบันแก่กันได้เลย
- ❖ **โมฆียะ (โมฆียกรรม)** หมายถึง นิติกรรมที่สมบูรณ์ **จนกว่าจะถูกบอกล้างให้สิ้นผล** ถ้าบอกล้างโดยชอบด้วยกฎหมาย แล้วจะทำให้ นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะ และทำให้ผู้เป็นคู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม

7. อายุความ

อายุความ หมายถึง ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ให้ใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าปล่อยทิ้งไว้เป็นเวลานานจนเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้วจะนำมาฟ้องร้องให้ศาลบังคับคดีหาได้ไม่ เรียกว่า คดีขาดอายุความ

